

Z. G.

"Życie Nauki"

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 10, 774-777

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w Nr. 2—3/48 artykuł Juliana Brun Bronowicza: *Z historii wspólnot narodowych* i Sergiusza Hessena: *Prawo i moralność*, w Nr. 4/48 rozprawa Juliana Hochfelda: *O znaczeniu marksizmu* i A. I. Denisowa: *Prawo i moralność*, w Nr. 5/48 prace Tadeusza Kotarbińskiego: *Realizm praktyczny* i Józefa Pietera: *Społeczne i dziedziczne podłoże różnic intelektualnych*.

M. Ś.

„ŻYCIE NAUKI”

Pod tym tytułem ukazuje się od stycznia 1946 r. miesięcznik naukoznawczy wydawany w Krakowie przez Konwersatorium Naukoznawcze przy Towarzystwie Asystentów U. J. Miesięcznik ten redagowany jest przez Mieczysława Choynowskiego i Bogusława Leśnodorskiego.

Chociaż czasopismo to zasadniczo poświęcone jest zagadnieniom naukoznawczym dotyczącym zarówno nauk przyrodniczych jak i humanistycznych, te ostatnie wysuwają się na plan pierwszy, zwłaszcza w głównych artykułach. Zagadnieniom nauk przyrodniczych i matematycznych poświęcone są drobniejsze artykuły w dziale informacyjnym. Dział ten zasługuje na specjalną uwagę, gdyż zawiera obszerny przegląd prasy naukowej w kraju i zagranicą, wiadomości o bieżącym stanie nauki, sprawozdania z dyskusji i działalności ośrodków naukowych.

Dział recenzji zawiera omówienie najnowszych wydawnictw, szczególnie z dziedziny naukoznawstwa i metodologii. Przy końcu każdego numeru znajduje się angielskie streszczenie treści.

O celach i zadaniach pisma czytamy w pierwszym numerze:

„Chcemy, żeby „Życie Nauki“ stało się pismem całego polskiego świata naukowego i ogółu inteligencji, interesującej się nauką, niezależnie od specjalności czy przekonań. Żeby szerzyło wiedzę o nauce we wszystkich jej aspektach, zarówno od strony metodologicznej jak socjologicznej, zarówno historycznej jak organizacyjnej... Chcemy również, żeby się przyczyniło do wzrostu wpływu i znaczenia nauki jako czynnika społecznego i kulturalnego oraz żeby dopomogło do wytworzenia się wśród uczonych poczucia wspólnoty zawodowej“.

Podajemy przegląd i streszczenia co ciekawszych artykułów zawartych w numerach z lat 1946—1948.

Socjologa zainteresują artykuły następujące:

Mieczysław Choynowski: *Nauka wobec społeczeństwa*, t. I, nr 1, 1946. Autor stara się wykazać, że nauka jako zespół wyników badań naukowych nie może być przyczyną nieszczęść i klęsk cywilizacyjnych. Winni są tu politycy, społeczeństwo, ustrój — wreszcie społeczna postawa naukowców, polegająca na oderwaniu się od życia i uprawianiu nauki dla samej nauki. Nauka, według autora, może służyć potrzebom społeczeństwa nie tracąc nic ze swego obiektywizmu; co więcej, zgodność nauki z rzeczywistością jest gwarancją skutecz-

ności zastosowania nauki do celów praktycznych. Wykazując, że nauka jest z natury swej społeczna, autor domaga się ścisłego związku naukowca ze społeczeństwem i współpracy naukowców zjednoczonych w związki zawodowe, mającej na celu wywarcie pozytywnego wpływu na życie społeczeństwa. Pogląd ten nazywa autor „humanizmem naukowym“.

Stefan Oświęcimski: *O społeczny typ uczonego*, t. II, nr 9—10, 1946. Omawiając sprzeczności zachodzące między naukowcem jako jednostką szukającą w nauce zaspokojenia potrzeb intelektualnych a potrzebami społeczeństwa w jakim naukowiec żyje, autor podkreśla znaczenie odpowiedzialności społecznej uczonego.

Herbert Dingle: *Nauka a etyka*, t. III nr 13—14, 1947. Artykuł ten jest przekładem artykułu zamieszczonego w czasopiśmie „Nature“, nr 4006, 1946. Autor usiłuje wykazać, że problemy etyczne nie są problemami naukowymi a sama etyka jest poza zasięgiem badań naukowych.

Czesław Znamierowski: *Potrzeby życia a nauki społeczne*, t. III, nr 17—18, 1947. Głównym zagadnieniem poruszonym w artykule jest sprawa możliwości zastosowania zdobyczy nauk humanistycznych w technice społecznej, której obecnie najważniejszym zadaniem jest utrzymanie pokoju na świecie. Wśród nauk tych wyróżnić można dwie grupy: nauki historyczne, opisujące fakty, i socjologiczne, zmierzające do powiązania tych faktów w system ogólnych praw. Autor krytykuje ostro historyków, którzy jak dotąd tworzyli naukę stronnictwą, służącą celom politycznym i narodowym. Socjologia w obecnym stanie rozwoju nie może dać podstaw do stworzenia skutecznej techniki społecznej; może być jednak szkołą bezstronnego oceniania zjawisk społecznych. Dla utrzymania pokoju duże znaczenie ma również współpraca innych nauk jak geografii gospodarczej, geologii, etnologii, pedagogiki, psychologii społecznej, nauki o moralności.

T. Swann Harding: *Nauka i ustrój społeczno-gospodarczy*, t. IV, nr 19—20, 1947. Jest to przekład artykułu czasopisma „Free World“ z roku 1942, t. II, nr 4. Autor omawia związek między przemysłem a badaniami naukowymi zaznaczający się silnie w XX wieku, w przeciwieństwie do wieku XIX, w którym przemysł rozwijał się w oparciu o przypadkowe odkrycia.

J. Korpała: *O społeczną odpowiedzialność uczonego*, t. IV, nr 21—22, 1947. Autor komentując list profesora N. Wienera z Instytutu Technologii w Massachusetts, w którym uczonego ten protestuje przeciwko wykorzystaniu do celów militarystycznych jego pomysłów naukowych, omawia rolę i zadanie nauki w świecie współczesnym. Podkreśla przy tym potrzebę zorganizowanej wspólnej działalności naukowców, zmierzającej do poparcia tego rodzaju wystąpień co list profesora Wienera.

W numerze tym zawarty jest też artykuł Danuty Dobrowolskiej: *Uczonego i uniwersytet w świetle socjologii*, w którym autorka omawia książkę socjologa amerykańskiego Logan Wilsona pt. *The academic Man*. Przedmiotem tej książki jest struktura uniwersytetów amerykańskich rozpatrywana z socjologicznego punktu widzenia.

M. Borucka: „Inżynieria społeczna“ poprzez prawo, t. V, nr 27—28, 1948. Wpływ socjologii zaczyna przenikać do nauk całkiem dotąd zamkniętych w swych własnych konstrukcjach. Do nauk tych należy prawo, w którym panuje dogmatyzm i metafizyka. Wyrazem prądów zmierzających do urealnienia prawa jest powstanie w Ameryce szkoły „prawoznawstwa stosowanego“, głoszącej „realizm prawniczy“. Autorka omawia postulaty przedstawicieli tego kierunku Sidney Posta i Ruth Fielda wyrażone w artykule czasopisma „New-York University Law Quarterly Review“, vol. 22/1947.

Czesław Znamierowski: *Socjologia w programie szkoły średniej*, t. V, nr 29—30, 1948. Wprowadzenie socjologii do szkół średnich, zdaniem autora, da młodzieży głębszą wiedzę o życiu w społeczeństwie i przyczyni się do jej umoralnienia zapobiegając wytwarzaniu się nacjonalizmu i ksenofobii. Najtrudniej jednak byłoby dostosować socjologię w jej obecnym stanie do dydaktycznych potrzeb szkoły średniej zwłaszcza, że musieliby ją wykładać nie specjaliści lecz historycy. Autor rozważając te trudności dochodzi do wniosku, że dopóki nie zostaną przewyciężone, należy raczej zrezygnować z nauczania socjologii w szkołach średnich niż nauczanie tego przedmiotu oprzeć o jednostronne i przestarzałe podręczniki.

Większość pozostałych artykułów poświęcona jest zagadnieniom reformy szkół wyższych i nauki w Polsce. Oto ważniejsze z nich:

R. 1946. T. I, nr 1. Kazimierz Piwarski: *Potrzeby polskich nauk historycznych*. T. I, nr 2. Gustaw Przychodzki: *Ogólne zagadnienia dotyczące zadań i potrzeb nauki polskiej*. Władysław Konopczyński: *Zadania i potrzeby nauk humanistycznych w Polsce*. Prócz tego w powyższych dwóch numerach zawarte są również sprawozdania z konferencji i dyskusji na temat organizacji nauki. T. I, nr 3. Ludwik Sawicki: *Podstawowe postulaty organizacji nauki*. Bogdan Suchodolski: *Podstawy i zadania nauki*. T. I, nr 4. Jan Rutkowski: *Praca zespołowa i instytuty badawcze w naukach humanistycznych*. Kazimierz Sembrat: *Poprawa warunków pracy naukowej w szkolnictwie wyższym*. T. I, nr V. Adam Malicki: *Kilka uwag do dyskusji nad organizacją nauki polskiej*. Józef Parnas: *Przyczynek do dyskusji na temat organizacji nauki polskiej*. T. II, nr 7—8. Jan Mydlarski: *W sprawie organizacji nauki polskiej*. T. II, nr 11—12. Jan Rutkowski: *Zagadnienie planowania w nauce*.

R. 1947. T. III, nr 15—16. Jan Mydlarski: *Jeszcze o organizacji nauki polskiej*. Janusz Domaniewski: *Sprawy organizacji nauki polskiej*. Danuta Dobrowolska: *Badania społeczne i ich organizacja*. W. A.: *Dwustopniowość szkół akademickich*. T. IV, nr 19—20. Włodzimierz Antoniewicz: *Zadania i organizacja szkół akademickich w Polsce*. T. IV, nr 21—22. Włodzimierz Antoniewicz: *Zadania i organizacja szkół akademickich w Polsce; planowanie i finansowanie nauki; zadania wychowawcze szkół wyższych*. T. IV, nr 23—24. Włodzimierz Antoniewicz: *Zadania i organizacja szkół akademickich w Polsce; studia w szkołach wyższych, działalność oświatowa szkół akademickich*. Bogusław Leśnodorski: *Szkoły wyższe i nakazy życia*.

R. 1948. T. V, nr 25—26. Bolesław Bierut: *Nauka polska i nasze odrodzenia narodowe*. Eugenia Krassowska: *Ministerstwo Oświaty wobec*

nauki szkół wyższych. T. V, nr 27—28. Zenon Klemensiewicz: *Naukowiec a organizacja zawodowa*. Kazimierz Majewski: *Czynnik społeczny w szkolnictwie wyższym*. T. V, nr 29—30. Józef Sieradzki: *Pierwszy krok działalności Studium Nauki o Polsce i Świecie Współczesnym*. Jan Dembowski: *W sprawie kształcenia młodych sił naukowych*. T. VI, nr 31—32. Kazimierz Ajdukiewicz: *Metodologia i metanauka*. Jan Dąbrowski: *75 lat Polskiej Akademii Umiejętności*. W numerze tym znajdujemy jeszcze ciekawy artykuł Mieczysława Choynowskiego: *Nauka i uczoney w Związku Radzieckim*.

Z. G.

„WIEDZA i ŻYCIE“

Z innych czasopism polskich artykuły o treści socjologicznej najczęściej zamieszcza „Wiedza i życie”. W numerze 7—8/47 tego czasopisma znajdujemy rozprawę Stanisława Kowalskiego pt. *Wyobraźnia społeczna*. Wyobraźnię społeczną autor definiuje jako „zdolność przewidywania reakcji na nasze akcje i uzgadnia jednych przez drugie we współżyciu zbiorowym”. Odróżnia ją autor od wyobraźni psychicznej, której cechą jest fantazja, gdy wyobraźnię społeczną cechuje realność. „Czynność wyobraźni społecznej aktualizuje się w życiu praktycznym funkcjonalnie, przeważnie w granicach zdrowego rozsądku”.

W nr 12/47 umieszczono artykuł dyskusyjny Jana Szczepańskiego pt. *Przemiany społecznej organizacji wsi*. Jest to analiza społecznej więzi grupowej wsi w oparciu o charakterystykę porównawczą środowiska wiejskiego i miejskiego. Autor omawia elementy struktury wiejskiej — tradycyjne, pochodzące z czasów społeczno-ekonomicznej izolacji wsi i elementy nowe „urbanistyczne” — to znaczy pochodzące z miasta. Szkołę uważa autor za element przeobrażeń wiejskiej więzi społecznej. To samo zagadnienie, z położeniem akcentu na inne elementy przeobrażeń omawia w Nr 4/48 Jan Turowski w artykule *Údział miasta w zmianach społecznych wsi*. Są to wnioski oparte na studiach monograficznych przeprowadzonych we wsiach pod Lublinem. „Miasto jako rynek zbytu — pisze autor — jest bezpośrednią siłą sprawczą... zmian, często niedocenianą”. Odgrywa tu rolę i „wejście chłopów do społeczności narodowej i państwowej, działalność szkoły“ ale „czynnikiem pierwszym, (zdaniem autora) i nieustannie działającym na te zmiany w postawie gospodarczej chłopów polskiego były kontakty społeczne z ludnością miejską i kontakty ekonomiczne z miastem, jako rynkiem zbytu i zakupów“. We wpływie tym widzi autor przyczynę rozpadu dawnej więzi rodzinno-sąsiedzkiej i powstawania nowych, wynikłych z nowych form gospodarowania i wyrażających się w stowarzyszeniach celowych.

W nr 1—2/48 umieszczono artykuł Józefa Chałasińskiego pt. *Naród i socjalizm*. „Naród jest tworem kultury — pisze m. in. autor — i to kultury wyższego poziomu, czyli cywilizacji. Naród jest równocześnie wyrazem tendencji do ujęcia życia cywilizacji w ramy społeczności o charakterze moralnym“. Ten